

Den tyske Marinedivision i 1914

Indledning

Admiral Ludwig von Schröder.
Fra Deutsche Kriegsgeschichte.

Den tyske marinedivision blev oprettet 23. august 1914, på initiativ af marineministeren Grossadmiral Alfred von Tirpitz [1](#)); oprettelsen blev formelt bekræftet ved en regeringsbeslutning af 29. august 1914.

Divisionen fik Admiral Ludwig von Schröder [2](#)) som chef. Skønt pensioneret i 1913 blev admiralen genindkaldt, på linje med en lang række højerestående officerer i hær og flåde, og han forblev i aktiv tjeneste til krigens slutning.

I november 1914 blev divisionen til 1. Marinedivision og udgjorde sammen med 2. Marinedivision og senere 3. Marinedivision det Marinekorps, som gennem hele krigen var stationeret i Flandern. Admiral Schröder blev chef for Marinekorpsset og fik tilnavnet *Der Löwe von Flandern*.

Marinekorpsset udviklede sig til en multifunktionel enhed med ansvaret for forsvaret af den belgiske kyst, og rummede herunder kystartillerienheder, flyverenheder, flådeenheder samt infanterienheder. En betydelig billedsamling herfra findes på hjemmesiden Kaiserliches Marinekorps (Eddy Lambrecht).

Opstilling

Divisionen blev sammensat af marineinfanterister og matroser, suppleret med reservister fra forskellige dele af flåden.

Divisionen blev stillet til rådighed for hæren og blev opstillet i Bruxelles, der blev erobret 20. august 1914. De første enheder samt divisionschefen indfandt sig hér den 2. september 1914, hvor det var planen, at divisionen skulle have tid til at få enhederne ordentligt sammensat og modtage den første enhedsuddannelse. Allerede den 7. september 1914 blev divisionen dog indsat syd for Antwerpen sammen med 5. Reserve-

Division i ramme af Armee-Abteilung Beseler. Admiral Schröder fik kommandoen over den samlede styrke, der havde til opgave at blokere forbindelseslinjerne fra Antwerpen til Bruxelles.

Kilde 1 giver antallet af mobiliserede soldater pr. stamenhed, og af disse formeredes divisionens feltenheder, der blev suppleret med støtteenheder fra hæren - artilleri, kavaleri og pionerer.

Tabel 1: Sammensætningen af den tyske Marinedivision

Stamenhed (Kilde 1)	Mandskab Feltenheder	
I. Seebataillon (Kiel)	3.000	Marine-Infanterie-Regiment 1
II. Seebataillon (Wilhelmshaven)	4.500	Marine-Infanterie-Regiment 2
I. Matrosen-Artillerie-Abteilung (Kiel)	1.400	
II. Matrosen-Artillerie-Abteilung (Wilhelmshaven)	3.000	
Seewehr-Abteilung 3) Ostsee (Kiel)	1.000	Matrosen-Artillerie-Regiment 1
Seewehr-Abteilung Nordsee (Wilhelmshaven)		Matrosen-Artillerie-Regiment 2
Forskellige Matrosen-, Werft- & Torpedo-Divisionen 4)	1.000	
I alt	13.900	

Yderligere stillede mobiliseringsenheden VII. Seebataillon fire kompagnier, der indgik med to kompagnier i hvert af matrosartilleriregimenterne, der - betegnelsen til trods - var infanterienheder.

Organisation

Analogt med hærens infanteridivisioner organiseres Marinedivisionen i to brigader, hver med to regimenter. Regimenterne [5](#)) bestod af 12 infanterikompagnier, 1 cyklistkompagni, 1 maskingeværkompagni og 1 forbindelsesdeling.

Oversigten er fremstillet med udgangspunkt i Kilde 2; enkelte navne er suppleret med fornavne fra Kilde 7.

Marine-Division (September 1914)

Chef: *Admiral Ludwig von Schröder*

Stabschef: *Oberst von Hülsen*

Marine-Infanterie-Brigade

(Generalmajor Carl von Wichmann)

Marine-Infanterie-Regiment 1

(Oberstleutnant von Lessing) I. Seebataillon

V. Seebataillon

VIII. Seebataillon

Marine-Infanterie-Regiment 2

(Oberstleutnant Walther von Goetze)

II. Seebataillon

IV. Seebataillon

VI. Seebataillon

1. Radfahrer-Kompanie

1. Maschinengewehr-Kompanie (6 maskingeværer) 2. Radfahrer-Kompanie

Matrosen-Artillerie-Brigade

(Kapitän zur See Hans Herr)

Matrosen-Artillerie-Regiment 1

(Oberstleutnant Julius von Bernuth)

I. Bataillon

II. Bataillon

III. Bataillon

Matrosen-Artillerie-Regiment 2

(Oberstleutnant von Obstfelder)

IV. Bataillon

V. Bataillon

VI. Bataillon

2. Maschinengewehr-Kompanie (6 maskingeværer)

Fra hæren kom:

- I. Landwehr-Feldartillerie-Abteilung, X. Armee-Korps [6](#)) (to batterier [7](#))), med Oberstleutnant Mantels som chef.

- Landwehr-Eskadron Mackensen og ½ Landwehr-Eskadron Schwind [8](#)).
- Landwehr-Pionierkompanie [9](#)).

I Bruxelles befandt sig en *Flottenstamm-Division*, der var divisionens personelerstatningsdepot, samt en reserve på 28 maskingeværer, der enten kan være tiltænkt kommende marineinfanterienheder eller fremtidige opgaver i kystforsvaret af Belgien. Divisionens oplyses til i alt at omfatte 17.000 mand.

Mine kilder oplyser intet om eventuelle trænenheder, men flere steder nævnes, at divisionen manglede næsten alt. Det er muligt, at trænet måtte improviseres, og at divisionen blev serviceret af trænenheder fra *Armee-Abteilung Beseler/III. Reserve-Korps* [10](#)).

Under kampene ved Antwerpen blev de to cyklistkompagnier indsat sammen med *Reserve-Ulanen-Regiment 3* (fra *6. Reserve-Infanterie-Division*), der dannede grundstammen i et selvstændigt kommando (*Detachment Uckermann*), der foretog skinmanøvrer foran den vestlige del af Antwerpens fæstningsanlæg.

I kamp

Tysk marineinfanteri angriber franske stillinger i Flandern, 1914.
Fra Avalance Press.

Straks efter ankomsten til fronten, blev divisionen indsat til imødegåelse et belgisk udbrud fra Antwerpen. Udbruddet, der blev udført af fire (noget medtagne) belgiske divisioner, heriblandt den belgiske kavaleridivision under Generalløjtnant de Witte [11](#)). Angrebet stoppes 11. september 1914 efter hårde kampe, og med store tab på begge sider.

Motivet er ikke Antwerpen, men sandsynligvis fra stormen på Lombardzyde den 11. november 1914, hvor det tyske Marinekorps erobrede byen fra den franske 81. (territoriale) Infanteridivision.

Fanen tilhører sandsynligvis I. Seebataillon og den blev indledningsvist båret af sergent Lessing. Da han faldt, overtog sergent Jürgensen rollen som fanebærer. (Kilde 4)

Fort Waelhem.

Fra De versterkte stelling Antwerpen (Belgian Fronts).

Stormen på Antwerpen

Divisionen udmærker sig især ved kampene om Fort Waelhem, der faldt 2. oktober 1914 [12](#)), samt kampene 6. og 7. oktober 1914, der resulterede i erobringen af belgiske stillinger ved Nethe Floden.

Fortet blev bygget i 1878-81. Det blev forstærket i 1891 og 1911.

Under stormen på Fort Waelhem blev Marinedivisionen støttet af dele af Armee-Abteilung Beselers belejringsartilleri.

Fußartillerie-Brigade (*Generalmajor Ziethen*)

Enhed	Bestykning	Kommandoforhold
Landwehr Fußartillerie-Bataillon 2	4 stk. 15 cm felthaubits	
½ I. Bataillon/Reserve-Fußartillerie-Regiment 18	2 stk. 10 cm kanon	<i>Oberst Breusing</i>
I. Bataillon/ Reserve-Fußartillerie-Regiment 9	4 stk. 21 cm haubits 13)	
III. Bataillon/Reserve-Fußartillerie-Regiment 7	2 stk. 13 cm kanon	<i>Oberst Schradin</i>
Schwere Küsten-Mörser-Batterie 5 (<i>Batterie Scharf</i>)	2 stk. 30,5 cm haubits	Sandsynligvis direkte under brigadechefens kommando
Schwere Küsten-Mörser-Batterie 6 (<i>Batterie Buch</i>)	1 stk. 30,5 cm haubits	

Til enhedsbetegnelserne skal anføres, at de stammer fra Kilde 2, men at langt fra alle kan genfindes i den oversigt over tyske artillerienheder, der findes i Truppenteile der Alten Armee 1914-1918, Artillerie-Formationen (Alte Armee). Kilde 2, hvis forfatter var stabsofficer ved III. Reserve-Korps, må dog tillægges betydelig vægt.

De to 30,5 cm haubitsbatterier blev indsat til beskydning af Fort Waelhem og afskød i perioden 28. september til 2. oktober 1914:

Batteri...	Afskød...	På afstande op til...
Batteri Scharf	422 granater	9,1 km
Batteri Buch	134 granater	7,7 km

Tungt belejringsartilleri, ca. 1914.

Fra et samtidigt tysk postkort set til salg på Internettet.

Af de 556 granater vurderes det, at kun 30 anrettede virkelig stor virkning. Hovedbevæbningen - 2 pansertårne, hver med 2 stk. 15 cm kanoner - blev ødelagt, mens den sekundære armering ikke blev ramt i væsentlig grad.

Pjecerne på tegningen skal måske forestille 30,5 cm haubits.

Stor virkning, ikke mindst på besætningens moral, opnåedes, da fortets ammunitionsmagasin eksploderede, hvilket også ødelagde en del af de omkringliggende grave (volde).

Også 21 cm afdelingen beskød fortet, men antallet af skud og deres virkning kan ikke fastslås. De øvrige batterier blev indsat mod udenomsværker samt øvrige befæstede stillinger i området.

På fortet hejstes det hvide flag klokken 17:00 den 2. oktober 1914. *Oberleutnant Wunderlich* fra maskingeværkompagniet ved Marineinfanteribrigaden svømmede over den våde grav, der omgav fortet, og betrådte det som første mand, hvor han hejste det tyske flag. *V. Seebataillon* (Kilde 6) indtog herefter fortet, hvor der blev taget 550 krigsfanger.

En beskrivelse af kampene om Antwerpen findes her:

- Introduktion - Antwerpen, Første Verdenskrig, 1914 (Historiske slag)
- Beskrivelse - Brave Little Belgium - Fortress Antwerp af Chris Baker (FirstWorld.com)
- Samtidige beretninger - The Siege and Fall of Antwerp (The Great War in a Different Light).

Uniformer

*Stabsoffizier der
Marineinfanterie
im Paradeanzug.*

*Seesoldat vom II.
Seebataillon
im Felddienstanzug.*

*Matrose im
Landungsanzug.*

*Obermatrosenartillerist
im Wachanzug.*

Ovenstående cigaretkort fra serien *Uniformen der Marine und Schutztruppe*, udgivet af det tyske cigaretfirma Waldorf-Astoria, München 1933, viser eksempler på uniformerne i den tyske Marine-Division, idet det dog skal bemærkes, at matroskraver ikke blev båret under feltforhold. Kortene er gengivet fra *Preußische Geschichte und Militärgeschichte* (Großer Generalstab).

Marineinfanteristerne fik på grund af deres mørke uniformer og hårdnakkede indsats hurtigt tilnavnet *Die schwarze Jäger*, eller *Les chasseurs Noirs*, som deres modstandere kaldte dem.

Soldater fra I. Seebataillon, Flandern 1914.
Fra Axis History Forum.

Den eneste tilpasning af de traditionelle mørkeblå uniformer fandt sted i marineinfanteriet, hvis chakoter blev forsynet med et gråligt overtræk, i stil med hærens jæger- og maskingeværenheder.

Efter fredstidsorganisationens bestod marineinfanteriet af tre selvstændige bataljoner [14](#)), hvorfor enhedstyper større end bataljoner således ikke eksisterede.

Hvorvidt chakotovertrækkene derfor var forsynet med bataljonens nummer eller man udstrakte systemet til at omfatte regimentets nummer, er jeg ikke klar over. Det er muligt, at allerede iklædte marinesoldater førte overtræk med bataljonsnummer, mens nyklædte reservister bar overtræk uden nummer.

Nogle af det tyske marineinfanteris uniformer, 1852-1916, tegnet af Bob Marrion.
 Fra Kilde 5.

Forklaring til planchen

1. Korporal, ca. 1852. Den høje pikkelhue er af samme model som feltartilleriets.
2. Menig, ca. 1875. Den mørkeblå chakot indførtes i 1862. De hvide opslag på ærmer og krave indførtes i 1875, hvor også den kejserlige, sort-hvid-røde kokarde blev indført.
3. Officer, ca. 1862. På chakoten ses den sort-hvide preussiske kokarde; farverne går igen på skærfet.
4. Fanebærer, ca. 1895. Den sorte læderchakot blev indført i 1882. De hvide bukser blev båret om sommeren.
5. Officer i tjenesteuniform, ca.. 1900
6. Officer i feltgrå tjenesteuniform, 1915-16.
 - a. Chakotmærke (1862-1875)
 - b. Kravemærke - underofficersklassen.
 - c. Kravemærke - menige.
 - d. Kravemærke - officerer.
 - e. Kravemærke - underofficersklassen; mærket blev båret på kappe og tjenesteuniform (*Litewka*).
 - f. Brystskjold og ærmemærke - fanebærer.
 - g. Ærmeopslag - officer.
 - h. Ærmeopslag - sergent (*Feldwebel*).
 - i. Ærmeopslag - korporal (*Unteroffizier*).
 - j. Ærmeopslag - menig.
 - k. Officerssabel af samme model som flådens. Sablen blev båret i sort gehæng, fastgjort under uniformsfrakken.
 - l. Skulderklap for en reserveofficersaspirant (*Einjährig-Freiwilliger*) [15](#) ved 2. Seebataillon. Det særlige kendetegn er den flettede sort-hvid-røde kant.
 - m. Officersepaulet (gallauniform); for majorer og højere grader var epauletten yderligere smykket med nedhængende sølvsnore; jf. det første af tidligere viste cigaretkort.
 - n. Skulderklap til tjenesteuniform for officerer, til ed kaptajn. Her vist med en løjtnantsdistinktion.
 - o. Skulderklap til tjenesteuniform for officerer, fra major og højere. Her vist med en oberstløjtnantsdistinktion.

Eksempler på flådens uniformer

Fra den tyske marinedivisions indmarch i Antwerpen 10. oktober 1914. Fra Der 1. Weltkrieg im Oktober 1914 (Das Archiv zum 1. Weltkrieg).

En introduktion til den tyske flådes uniformer fås i følgende artikler:

Beskrivelse - Uniformen der Kaiserlichen Marine (Wikipedia)

Beskrivelse - Dienstgrade der Kaiserlichen Marine (Wikipedia)

Beskrivelse og tegninger - Kaiserliche Marine 1914-1918 af Glenn Jewison (A Pocket German Army).

Tyske matroser, 1914.

Fra et samtidigt tysk postkort set til salg hos Alte Ansichtskarten.

Kortet er afsendt 16. oktober 1914, og sælgeren anfører, at matrosernes huebånd er fra en *Werftdivision*.

Afslutning

Unsere Marine-Artillerie [16](#) feuert in den Dünen der belgischen Küste gegen englische Kriegsschiffe.
Fra Axis History Forum.

Om end teksten måske er en smule overdrevet, kan billedet passende illustrere marinernes funktion fra slutningen af 1914 og resten af krigen. Uniformsmæssigt ses såvel matroser som marineinfanterister, herunder en feltgrå uniform, hvilket daterer billedet til 1915.

Kilder

1. *Das Marinekorps in Flandern 1914 bis 1918* af Edgar Erich Schulze, Berlin 1923.
2. *Antwerpen 1914* af Erich von Tschischwitz, Schlachten des Weltkrieges, Band 3/2. Aufgabe, udgivet af det tyske Reichsarchiv, Verlag Gerhard Stalling, Berlin 1925.
3. III. Reserve-Korps, Chronik 1914/1918 (Malte Znaniecki)
4. *Marines in Germany* af Richard Riehn, fra det hedengangne amerikanske tidsskrift Campaigns nr. 45 (november/december 1983) og 46 (januar/februar 1984).
5. *German Marine Infantry* af Bob Marrion, Military Modelling, juni 1988.
6. *Geschichte der Marine-Infanterie (1675-1919)* (Markus Felten)
7. *Das Kaiserlich Deutsche Marineoffizierkorps 1914/18* (Institut Deutsche Adelforschung)
8. *Die Deutsche Seemacht, Die Marineteile an Land* (Offizier-Verein der Deutschen Armeekorps 1914)

Per Finsted

Noter:

- 1) Grossadmiral Alfred von Tirpitz (1849-1930) (Wikipedia)
- 2) Admiral Ludwig von Schröder (1854-1933) (Deutsche Kriegsgeschichte) samt Ludwig von Schröder (Wikipedia).
- 3) *Seewehr* var den tyske marines pendant til hærens *Landwehr*. Kilde: Meyers Konversationslexikon 1885-1889.
- 4) Dette personel kunne udgøre grundstammen i 50 skibsbesætninger.
- 5) Jeg kender ikke til marineenhedernes organisation under det her beskrevne niveau, men indtil andet måtte foreligge antages bataljonerne at være organiseret som hærens infanteribataljoner. Se Tysk organisation og uniformering 1914.
- 6) Kilde 1 omtaler afdelingen som Landwehr-Feldartillerie-Abteilung des Stationskommandos Kiel (måske en slags lokalforsvarsenhed tilknyttet Flådestationen), mens Kilde 2 omtaler afdelingen som anført.
- 7) Landeværnsenheder var i princippet udrustet som linjeenheder, og det må antages, at afdelingens to batterier var udrustet med *7,7 cm feltkanon Model 1896*.
- 8) Kilde 1 omtaler eskadronerne som ½ kavalerieskadron fra Kiel og ½ kavalerieskadron fra Wilhelmshaven, mens Kilde 2 omtaler eskadronerne som anført. Kilde 3 omtaler dem som henholdsvis 1. og 3. Landwehr-Eskadron, X. Armee-Korps.
- 9) Nærmere oplysninger om pionerkompagniet foreligger ikke, men hvis også denne enhed kommer fra X. Armee-Korps, bar den betegnelsen 1. Landwehr-Pionierkompanie, X. Armee-Korps. X. Armee-Korps var hjemmehørende i Hannover.
- 10) Organisationen af Armee-Abteilung Beseler behandles i en kommende artikel.
- 11) Se Ryttertræfningen ved Haelen, 12. august 1914.
- 12) For oplysninger om fortet, se Index des Forts Belges 1830-1914 (Project Fortiff), Fort Walem (Walter M.C. Walgraeve), De versterkte stelling Antwerpen (Belgian Fronts) samt The Belgian fortress of Antwerp -1914 (Before 1919).
- 13) Efter datidig tysk terminologi blev en haubits af kaliber 21 cm og større, betegnet som en *Mörser*.
- 14) I. og II. Seebataillone var stationeret i Tyskland, mens III. Seebataillone befandt sig i den tyske koloni i Kina, Tsingtau. Den havde derfor særlige uniformer, der bl.a. omfattede tropeuniformer samt grålige feltuniformer til køligt vejr. Fredstidsbataljonernes "selvstændighed" understreges yderligere af, at bajonetkvasterne i alle bataljoner var som 1. bataljonen i et infanteriregiment. (Kilde 5) Om dette system, se Om tyske maskingevær- og jægerenheder, 1914.
- 15) Se Einjährig-Freiwilliger (Wikipedia).
- 16) Kanonen er en belgisk 57 mm kanon, der kan stamme fra et af forterne ved Antwerpen.